

- *модульне навчання* (різновид програмованого навчання) – зміст матеріалу жорстко структурується з метою його максимально повного засвоєння, супроводжуючись обов'язковими блоками вправ і контролем за кожним фрагментом. Ключовий момент – надання навчального матеріалу в найбільш стислому і зрозумілому для студента вигляді;

- *дистанційне навчання* як різновид заочного із використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і засобів, де ключовий момент – гранично опосередкована роль викладача і самостійна роль студента у виборі індивідуального темпу навчання, кількості повторів під час використання навчальних засобів і продуктів у виборі рівня засвоєння курсу (стандартний, скорочений або поглиблений). Із використанням можливостей електронної пошти та Інтернету воно передбачає високий рівень інтерактивності, відповідаючи вимогам сьогодення, тобто його перевагою є широкий доступ до освітніх ресурсів, незважаючи на географічну належність.

Таким чином, кожна з представлених навчальних моделей розвиває певний елемент системи навчального процесу, приділяючи особливу увагу практичній його частині, методичному інструментарію, характеру діяльності студента та викладача, способу надання навчального матеріалу для досягнення максимального результату. Застосування кожної з інноваційних моделей змінює характеристику традиційного вузівського навчального процесу, розкриваючи невикористаний потенціал.

УДК 378.147.091.3: 811.111: [37.017:616.31]

Волкова Г. К.

Запорізький державний медичний університет

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК ОСНОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СУЧАСНОГО СТОМАТОЛОГА

У статті розглядається проблема та шляхи формування англomовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності у вищій медичній школі. Аналізуються новітні підходи до навчання іноземних мов майбутніх стоматологів.

Ключові слова: *англomовна професійно орієнтована комунікативна компетентність, особистісні якості, компетентнісний підхід, інноваційні методи навчання, навчально-ситуативні завдання.*

The article deals with the problem and ways of forming the English language professionally oriented communicative competence in the higher medical school. The newest approaches to teaching foreign languages future dentists are analyzed.

Key words: *English-language professionally oriented communicative competence, personal qualities, competence approach, innovative teaching methods, educative and situational tasks.*

В статье рассматриваются проблема и пути формирования англоязычной профессионально ориентированной коммуникативной компетентности в высшей медицинской школе. Анализируются новейшие подходы к обучению иностранным языкам будущих стоматологов.

Ключевые слова: *англоязычная профессионально ориентированная коммуникативная компетентность, личностные качества, компетентностный подход, инновационные методы обучения, учебно-ситуативные задачи.*

Постановка проблеми. У процесі навчання у вищій школі майбутній фахівець формується як професіонал, громадянин, особистість. Іншими словами,

вищі навчальні заклади (ВНЗ) формують базу та соціально психологічні передумови для розвитку гармонійної особистості в інтересах світового суспільства. Політичне становище України на карті Європи, розвиток суспільства, яке впевнено інтегрується у світовий простір, вимагає від спеціалістів знання англійської в ролі лінгва франка.

Саме ці перспективи спонукали вітчизняних методистів, які досліджують процес навчання майбутніх спеціалістів, визначити теоретичні засади методики викладання у вищій школі і разом із тим практичні підходи до формування англомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх лікарів.

Значущість підготовки сучасного компетентного лікаря для суспільства не підлягає сумніву. Підготовка майбутнього стоматолога за таких умов стає одним зі стратегічних напрямів розвитку вітчизняної медицини. В її основу, вимогами часу, покладено становлення професійної компетентності та забезпечення конкурентоздатності у сфері надання медичних послуг. Забезпечення досягнення таких цілей потребує визначення концептуальних основ розвитку професійної англомовної компетентності майбутнього стоматолога.

Огляд останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Вітчизняними вченими-методистами створено цілу низку методик навчання іноземних мов (ІМ) для немовних ВНЗ. Серед них, зокрема, О.П. Петрашук, М.А. Задорожна, Л. В. Дудікова, Варданян А.О (для медичних ВНЗ), С. В. Король, О. Б. Тарнопольський, І. М. Гришина, Г. О. Ємельянова (для студентів технічних спеціальностей) тощо. Проблему розвитку полікультурної мовної особистості у вищій школі досліджують Носова Е.С., Маслова В.А., Л. В. Дудікова, С.Ю. Ніколаєва, С.Г. Тер-Мінасова та інші [8;12].

Професійна компетентність майбутнього стоматолога – це сукупність його особистісних якостей, кваліфікаційних знань, умінь, загальної культури, методичної майстерності, інтеграція яких у стоматологічній діяльності дає оптимальний результат. У сучасній освіті на перший план висувуються внутрішні мотиваційні фактори лікаря: особистісні якості (структура особистісних здібностей та рис характеру, його загальна культура, управлінські та організаторські можливості), а вже потім – кваліфікаційна компетентність, яка передбачає знання, вміння, навички зі спеціальності. Це є вимогою часу, що переконливо доведено у працях вітчизняних науковців [4; 13].

Мета цієї статті – розкрити перспективи вивчення іноземних мов майбутніми стоматологами і показати основні форми та методи викладання іноземної мови цієї категорії студентів і визначити вплив іномовної компетенції на професійний рівень підготовки.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до принципів навчання за Болонською системою одним з основних напрямів удосконалення якості освіти є формування в студентів компетенцій – динамічного набору знань, умінь, навичок, особистих якостей, які дозволять випускнику бути конкурентоспроможним на ринку праці й успішно професійно реалізовуватися в основних видах професійних завдань. Професійна компетентність фахівця – це здатність ефективно використовувати знання, вміння і навички та спроможність вирішувати ту чи іншу проблему, здійснювати активний пошук нового досвіду і визначити його самостійну цінність, наявність умінь та навичок самостійності в плануванні, організації, контролі власної діяльності. Під компетенцією розуміють оволодіння,

поряд зі знаннями, вміннями та навичками, ще і здатність максимально ефективно поводитися в таких професійних ситуаціях, які не завжди можна передбачити теоретично [1]. «Компетентність» є системним поняттям, що має свою структуру, рівні, функції, своєрідні характеристики і властивості. Компетентність – це інтегрована система знань, умінь, навичок, здібностей і цінностей, яка необхідна для професійної і соціальної діяльності та розвитку особистості випускників і яку вони зобов'язані засвоїти та продемонструвати після завершення частини або всієї навчальної програми [9]. Студент має, по-перше, володіти необхідною теоретичною інформацією (знання), по-друге, бути здатним застосовувати їх на практиці (вміння), по-третє, довести ці знання і вміння до автоматизму (навички). І всі три критерії, безумовно, необхідні студенту-медику [11]. У сучасному освітньому середовищі поширюється використання інноваційних методів навчання, що ґрунтуються на компетентнісному підході [6]. Компетентнісний підхід переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок в площину формування й розвитку здатності практично діяти і творчо застосовувати знання і досвід у різних ситуаціях. Це вимагає від викладача змістити акценти у своїй навчальній діяльності з інформаційної до організаційно-управлінської площини. У першому випадку він відіграє роль «ретранслятора знань», а в другому – організатора освітньої діяльності. Змінюється й модель поведінки студента – від пасивного засвоєння знань до дослідницької активної, самостійної та самоосвітньої діяльності. Процес навчання наповнюється розвивальною функцією, яка стає інтегрованою характеристикою навчання. Така характеристика має сформуватись у процесі навчання і включає знання, вміння, навички, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [5]. Формування професійної компетентності у вищому медичному навчальному закладі слід розуміти як процес оволодіння стійкими, інтегрованими, систематизованими знаннями з природничо-гуманітарних, фундаментальних та клінічних дисциплін; уміння застосовувати їх у нових, нестандартних ситуаціях; розвиток особистісно важливих якостей і професійно важливих властивостей, що забезпечить особистісне становлення майбутнього лікаря [18; 7].

Сучасні науковці та вчителі-практики знають багато методів навчання ІМ, які дозволять досягти більш високого рівня підготовки майбутніх лікарів шляхом інтеграції мовної та професійної сфер. Це головним чином активні методи навчання, які стимулюють пізнавальну діяльність студентів та оптимізують процес навчання. В арсеналі викладачів є багато навчальних практик, прийомів і підходів до навчання студентів англійської мови. Але слід пам'ятати, що їхня ефективність залежить від низки факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру: умов, в яких здійснюється навчання, вимоги до професійної характеристики майбутнього фахівця, наявність навчальних матеріалів, рівень лінгвістичної і навчальної обізнаності студентів, фахова спроможність викладача і т.д. Майбутня діяльність лікаря передбачає не тільки професійні відносини з колегами, пацієнтами та їхніми близькими людьми в Україні. Сучасний лікар має постійно підвищувати власну професійну кваліфікацію і бути готовим до пошуково-дослідницької роботи з джерелами світової медицини у віртуальному просторі, спілкування зі своїми колегами в різних режимах: на конференціях, круглих столах, у клініці та побуті протягом стажування за кордоном тощо, що можливо лише за умов володіння англійською як *lingua franca*.

Серед різноманіття сучасних технологій, які сприяють формуванню професійної компетентності, на нашу думку, до ефективних і релевантних для студентів медичних спеціальностей можна віднести такі: «Інтерв'ю лікар-пацієнт», «Діалог лікар-лікар», «Бесіда між пацієнтами», «Медичні наукові конференції», «Практичні лікарські обговорення станів», «Круглі столи», «Підготовка тематичних лекцій для учнів шкіл про захворювання зубів та ясен», «Дослідництво», «Аналіз лікарських ситуацій», «Підготовка навчальних матеріалів», «Обговорення відео-, аудіо- чи друкованих матеріалів», не кажучи про підготовку рефератів за матеріалами Інтернету, участь у роботі лінгвістичного та країнознавчого гуртків і курсів, самодіяльність тощо. Дуже стимулює активність студентів, коли викладач звертається до них так: « Лікарю Самійленко, розкажіть, як Ви зазвичай проводите обстеження терапевтичних хворих» замість «Самійленко, перекажіть текст про прийом у стоматолога». З ентузіазмом студенти допомагають викладачам профільних кафедр у перекладі спеціальних текстів, роблять доповіді англійською мовою на підсумкових наукових конференціях, допомагають у підготовці методичних матеріалів для студентів-іноземців, які навчаються англійською мовою.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, для формування основ професійної компетентності майбутніх лікарів-стоматологів при вивченні англійської край важливе, щоб вивчення мови мало не просто характер засвоєння інформації про засоби функціонування мови, а набуло соціального та професійного статусу, було особистісно значиме. З огляду на це, дуже потрібним є розробка спеціальних навчально-ситуативних завдань для студентів-стоматологів у курсі вивчення англійської мови, створюваних на основі реальних ситуацій професійного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агранович Н. В. Мотивация повышения психолого-педагогических компетенций преподавателя для обеспечения инновационного подхода непрерывного медицинского образования на современном этапе / Агранович Н. В., Ходжаян А. Б. // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – №2. Режим доступа до журналу: URL: www.science-education.ru/108-8888.
2. Вардanian А. О. Формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / А. О. Вардanian. – Хмельницький, 2017. – 20 с.
3. URI <http://elib.umsa.edu.ua/jspui/handle/umsa/3669>
4. Вища школа як соціальний інститут і механізм соціалізації молоді : монографія / кол. авт. : М. Михальченко (керівник), Т. Андрущенко, В. Баранівський, О. Бульвінська та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 318 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ihed.org.ua/images/doc/samchuk_mon_vo_socinstitut.pdf
5. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. –2008.– № 3.– С. 23-30.
6. Дибкова Л.М. Навчальна успішність у контексті компетентнісного підходу / Дибкова Л.М. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 1 (15). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ime.eduua.net/em.html>
7. Дубінін С.І., Ваценко А.В. та ін. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів при вивченні дисципліни «Медична біологія» / С.І. Дубінін, А.В. Ваценко, В.О. Пілюгін, Н.О. Передерій. – 2016 – elib.umsa.edu.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/645/1/formyvannva_profesivnoi_kompentencii.pdf
8. Дудікова Л. В. Сучасні підходи викладання іноземних мов на нефілологічних спеціальностях вищих навчальних закладів / Л. В. Дудікова // Український науковий журнал «Освіта регіону : Політологія, психологія комунікації» №1 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/1021>

9. Єсіна О. Г. Критерії оцінки якості підготовки сучасних фахівців / О. Г. Єсіна. – Україна, м. Одеса, Одеський національний економічний університет. – С. 84 – 90. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : olesas@ukr.net
10. Король С. В. Специфіка навчання іноземній мові студентів технічних університетів / С. В. Король // Вісник Запорізького національного університету № 1, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/ped_2008_1/2008-26-06/korol.pdf
11. Кошель В. И. Бально-рейтинговая система оценки компетенции как фактор мотивации в формировании профессиональной готовности выпускника медицинского вуза / В. И. Кошель, А. Б. Ходжаян, Н. В. Агранович, И. В. Кошель // Медицинское образование и вузовская наука. – 2015. – № 1 (7). – С. 20-25.
12. Крисак Л. В. Шляхи формування англомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх лікарів / Л. В. Крисак // Науковий блог «Острозька академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nznuoaf_2015_52_52.pdf
13. Кульбашна Я. А. Концептуальні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі стоматології / Я. А. Кульбашна // ISSN Online: 2312-5829. Освітологічний дискурс.– 2014.– № 2 (6) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/viewFile/125/113>
14. Маслова В. А. Лингвокультурология / В. А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – С. 37.
15. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник/кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
16. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11 – 17.
17. Носова Е.С. Место лингвокультурологической компетенции в системе обучения родному языку / Е.С. Носова // Психология. Педагогика. Теория и методика обучения [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://lib.herzen.spb.ru/text/nosova_izv37_80_p453_456.pdf
18. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі / О. П. Савченко // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». – 2010. – Вип. № 3, 7. Медична біологія : програма навчальної дисципліни для студентів стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – К., 2010. – 40 с.
19. Скуратівська М. О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у вищій школі України / М. О. Скуратівська // Журнал "Науковий огляд". Соціум. Наука. Культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologivivikladannva-mozemnih-mov-u-vischiv-shkoli-ukravini/>
20. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация (Учеб. пособие). — М. : Слово/Slovo, 2000. — 624 с.

УДК 800.879 (075.8)

Волощук І. П., Лазарьонк А. О.

**Національний технічний університет «КПІ імені І.Сікорського», м. Київ
МОВНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «АМЕРИКА» В ІСТОРИЧНІЙ
ДИНАМІЦІ**

У статті досліджено мовні особливості вербалізації концепту «Америка» в діяхронії у фокусі лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики. Зокрема мовні засоби, що актуалізують еволюцію національної ідентичності американців, формування їхнього менталітету, суспільних та національних цінностей. Матеріалом статті є тексти промов президентів на ключових суспільно-політичних та економічних етапах історії Америки. Крім того, найважливіші соціально-політичні та економічні процеси, що призвели до особливості формування і розвитку концепту «Америка» і безпрецедентного статусу США в сучасному світі.

Ключові слова: *концепт, концептологія, концептуальна картина світу, інтенціональність, національна ідентичність.*